

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
3. LÉKAŘSKÁ FAKULTA

Klinika pracovního a cestovního lékařství

Michaela Hebrová

Ochrana zdraví při práci, legislativní opatření

Health protection at work, legislative measures

Diplomová práce

Praha, srpen 2009

Autor práce: Michaela Hebrová

Studijní program: Všeobecné lékařství

Magisterský studijní obor: Všeobecné lékařství

Vedoucí práce: **Doc. MUDr. Monika Kneidlová, CSc.**

Pracoviště vedoucího práce: **Klinika pracovního a cestovního lékařství**

Datum a rok obhajoby: 3. září 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato diplomová práce byla používána ke studijním účelům.

V Praze dne 25. srpna 2009

Michaela Hebrová

Poděkování

Děkuji za odborné vedení, pomoc a cenné rady při zpracování této práce
Doc. MUDr. Monice Kneidlové, CSc.

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Metodika.....	7
3. Základní legislativa v ochraně zdraví při práci.....	8
3.1. Legislativa v ČR.....	8
3.2. Orgány ochrany veřejného zdraví a státní odborný dozor.....	8
3.3. Kategorizace prací, rizikové práce.....	9
4. Náplň oboru pracovní lékařství.....	11
5. Pracovní úraz.....	12
5.1. Základní pojmy.....	12
5.2. Statistické údaje.....	14
6. Profesionální onemocnění.....	16
6.1. Základní pojmy.....	16
6.2. Rizikové faktory pracovního prostředí.....	18
6.3. Závodní preventivní péče.....	20
6.4. Statistické údaje.....	23
7. Odpovědnost za škodu na zdraví, náhrada škody.....	29
8. Diskuze.....	32
9. Závěr.....	34
10. Souhrn.....	35
11. Summary.....	36
12. Literatura.....	37

1. Úvod

„Zdraví při práci je charakterizováno jako tělesná, duševní a sociální pohoda při práci.

Zdravotní stav pracovníka je výsledkem působení vlivů pracovních i mimopracovních a osobní dispozice. Tento fakt vyžaduje multidisciplinární přístup a komplexní hodnocení profesionální expozice i faktorů životního stylu a dalších vlivů.“ (1.)

„Poškození zdraví z práce není jen problémem zdravotnickým, ale také ekonomickým a sociálním. Prevence jejich výskytu je společným zájmem celé společnosti. Ekonomické ztráty související s poškozením zdraví při práci se odhadují v zemích EU na 3 – 5% hrubého národního produktu, při započtení pouze prosté ztráty z profesionálního poškození zdraví, však 10 – 15% hrubého národního produktu, při zápočtu i zkrácení pracovního věku u vyškolených produktivních osob. České hospodářství ztrácí ročně 22,5 miliardy Kč v nákladech na pracovní úrazy a 2,5 miliardy Kč v odhadovaných nákladech na nemoci z povolání.“(1.)

Vliv práce na zaměstnance může být obecně pozitivní a přispívat k celkovému rozvoji osobnosti, ale i negativní, s rizikem poškození zdraví pracovníků a je povinností především zaměstnavatele zajistit pro své zaměstnance zdravé a bezpečné pracovní prostředí.

Všem aspektům ochrany zdraví při práci se velmi pečlivě věnuje legislativa České republiky, i Evropské unie a její dodržování je pod kontrolou příslušných kontrolních orgánů.

2. Metodika

Tato diplomová práce se zabývá bezpečností a ochranou zdraví při práci a především legislativou, která tuto bezpečnost zajišťuje.

Podkladem této práce je platná legislativa v ČR a dále statistické údaje o počtu pracovních úrazů a nemocí z povolání v letech 1998 – 2008, se zaměřením na nejvíce riziková povolání v obou sledovaných kategoriích.

3. Základní legislativa v ochraně zdraví při práci

3.1. Legislativa v ČR

V České republice má ochrana zdraví při práci již dlouhodobě své místo a je velmi pečlivě zpracována v několika zákonech, vyhláškách a nařízeních vlády.

Základním zákonem v této problematice je **zákon č. 262/ 2006 Sb., Zákoník práce**, v platném znění, především hlava pátá, která stanovuje povinnosti zaměstnavatele, práva a povinnosti zaměstnanců, věnuje se prevenci rizik, osobním ochranným pomůckám, podmínkám pracovního prostředí, organizaci práce a pracovních postupů, specifikuje, co je pracovním úrazem a nemocí z povolání atd.

Zákon č. 258/ 2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, v platném znění, který stanovuje např. ochranu před hlukem, vibracemi a neionizujícím zářením, předpoklady a podmínky pro provozování činností epidemiologicky závažných (stravovací služby, výroba potravin, kosmetiky, kosmetické služby apod.), požadavky pro ubytovací služby a osobní hygienu zaměstnanců, definuje orgány ochrany veřejného zdraví, jejich povinnosti a pravomoci, včetně výkonu státního odborného dozoru.

Zákon č. 251/ 2005 Sb., o inspekci práce, v platném znění, který stanovuje orgány, které inspekci práce provádějí, práva a povinnosti inspekčních orgánů a stejně tak práva a povinnosti kontrolovaných osob.

Dále se této problematice věnuje např. **zákon č. 309/ 2006 Sb.**, o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, v platném znění, **vyhláška č. 432/ 2003 Sb.**, o kategorizaci prací, v platném znění, **vyhláška č. 342/ 1997 Sb.**, kterou se stanoví postup při uznávání nemocí z povolání, v platném znění, **nařízení vlády č. 290/ 1995 Sb.**, kterým se stanoví seznam nemocí z povolání, v platném znění, **nařízení vlády č. 361/ 2007 Sb.**, o podmínkách ochrany zdraví při práci, v platném znění a mnoho dalších legislativních předpisů.

3.2. Orgány ochrany veřejného zdraví a inspekce práce

„Veřejné zdraví je definováno jako zdravotní stav obyvatelstva a jeho skupin. Ochrana a podpora veřejného zdraví je souhrn činností a opatření k vytváření a ochraně zdravých životních a pracovních podmínek a zabránění šíření infekčních a hromadně se vyskytujících onemocnění, ohrožení zdraví v souvislosti s vykonávanou prací, vzniku nemocí souvisejících s prací a jiných významných poruch zdraví a dozoru nad jejich zachováním. Ohrožení

veřejného zdraví je stav, při kterém jsou obyvatelstvo nebo jeho skupiny vystaveny nebezpečí, z něhož míra zátěže rizikovými faktory přírodních, životních nebo pracovních podmínek překračuje obecně přijatelnou úroveň a představuje významné riziko poškození zdraví.“ (§ 2 zákona č. 258/ 2000 Sb., v platném znění) (7.) Tuto ochranu vykonávají orgány ochrany veřejného zdraví, kterými jsou, dle § 78 zákona č. 258/ 2000 Sb., v platném znění: ministerstvo zdravotnictví, krajské hygienické stanice, ministerstvo obrany a ministerstvo vnitra, ministerstvo dopravy, ministerstvo pro místní rozvoj, ministerstvo životního prostředí a krajské úřady.

Inspekci práce se věnuje zákon č. 251/ 2005 Sb., v platném znění, který „upravuje zřízení a postavení orgánů inspekce práce jako kontrolních orgánů na úseku ochrany pracovních vztahů a pracovních podmínek, působnost a příslušnost orgánů inspekce práce, práva a povinnosti při kontrole a sankce za porušení stanovených povinností.“ (§1) (9.) „Za účelem inspekce práce je zřízen Státní úřad inspekce práce, se sídlem v Opavě a dále oblastní inspektoráty práce a tyto úřady jsou řízeny ministerstvem práce a sociálních věcí.“ (§2) (9.) Dle §3 tohoto zákona: „úřad a inspektoráty kontrolují dodržování povinností vyplývajících např. z právních předpisů stanovících pracovní dobu a dobu odpočinku, z právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce, k zajištění bezpečnosti provozu technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví a právních předpisů o bezpečnosti provozu vyhrazených technických zařízení a v pracovněprávních vztazích, včetně právních předpisů o odměňování zaměstnanců a náhradě mzdy“. „V oblasti bezpečnosti a zdraví při práci vykonávají inspektoráty kontrolu v rozsahu stanoveném v § 3, ukládají opatření k odstranění nedostatků zjištěných při kontrole, určuje přiměřené lhůty k jejich odstranění a kontroluje plnění těchto opatření, dále je oprávněn kontrolovat příčiny a okolnosti pracovních úrazů.“ (§5) (9.) „Za přestupky na úseku bezpečnosti práce lze, v určitých případech, uložit pokutu až do výše 2 000 000 Kč.“ (§17) (9.)

3.3. Kategorizace prací, rizikové práce

„V České republice je zaveden systém kategorizace prací (prováděcí vyhláškou k zákonu o ochraně veřejného zdraví č. 432/ 2003 Sb., v platném znění), který je podle rizika rozděluje do čtyř kategorií. Kategorizace prací umožňuje souhrnné hodnocení úrovně zátěže zaměstnanců takovými faktory, které ze zdravotního hlediska rozhodují o kvalitě pracovních podmínek a které jsou charakteristické pro danou práci na konkrétním pracovišti a pro míru zabezpečení zdraví pracovníků. Účelem kategorizace je získat objektivní a srovnatelné

podklady, zejména pro určení rizikových prací, optimalizaci pracovních podmínek a pro racionální opatření k odstranění nedostatků v zabezpečení ochrany zdraví při práci. Hodnocena je rizikovost těchto faktorů: prach, chemické látky, hluk, vibrace, neionizující záření a elektromagnetické pole, fyzická zátěž, pracovní poloha, zátěž teplem, zátěž chladem, psychická zátěž, zraková zátěž, práce s biologickými činiteli a práce ve zvýšeném tlaku vzduchu. Měření koncentrací a intenzit faktorů pracovních podmínek musí být provedeno akreditovanou nebo autorizovanou osobou a nemá být starší než jeden rok.“ (1.)

„Kategorie práce vyjadřují standardním způsobem pravděpodobnost a závažnost předpokládaných zdravotních dopadů.

U kategorie 1 se faktor nevyskytuje, nebo jeho úroveň je taková, že se žádné poškození zdraví nepředpokládá.

U kategorie 2 je pravděpodobnost, že k poškození zdraví dojde, téměř vyloučena, ale není stoprocentní, poškození zdraví se může vyskytnout zejména u vnímavých jedinců.

3. kategorie představuje riziko poškození zdraví pro všechny exponované v důsledku toho, že expozice pracovníků překračuje stanovený limit pro daný faktor, k ochraně zdraví je nutno používat navíc osobní ochranné pracovní prostředky, opakovaně se u takové práce vyskytují nemoci z povolání, nebo se statisticky významně častěji objevují nemoci, které lze podle současné úrovně poznání pokládat za nemoci související z prací.

4. kategorie představuje nejzávažnější riziko, nejen prosté překročení limitů. Riziko nelze vyloučit ani při používání dostupných a použitelných ochranných opatření a je omluvitelné pouze při mimořádných okolnostech (záchranaři, nehody apod.).“ (2.)

4. Náplň oboru pracovní lékařství

Pracovní lékařství je interdisciplinární obor, který se zabývá vlivem práce, pracovního prostředí a pracovních podmínek na zdraví pracovníků, prevencí, diagnostikou, léčbou a posudkovými aspekty nemocí způsobených nebo zhoršovaných prací a dohledem nad dodržováním zdravotně přijatelných pracovních podmínek.

Pracovní lékařství:

- Zkoumá a hodnotí pracovní vlivy, které působí na zdravotní stav pracovníků, hodnotí zdravotní rizika při práci a navrhuje opatření k jejich minimalizaci
- Sleduje zdravotní stav, diagnostikuje nemoci související s prací a podílí se na jejich léčbě a prevenci
- Posuzuje zdravotní způsobilost k práci a vhodnost pracovního zařazení
- Posuzuje, uznává, hlásí, eviduje a dispenzarizuje nemoci z povolání a ohrožení nemocemi z povolání a podílí se na jejich léčbě a prevenci, rozhoduje o ukončení nemocí z povolání, popřípadě ohrožení nemocí z povolání
- Vyhodnocuje efektivitu činností, které provádí

Základní pracovnělékařskou péči poskytují obvykle praktičtí lékaři, bez specializace v oboru pracovní lékařství, ale s určitou dobou praxe v oboru pracovní lékařství.

Specializovanou péči pak poskytují lékaři se specializovanou způsobilostí v oboru pracovní lékařství a to v rámci různých zdravotnických zařízení, zabývajících se pracovnělékařskou problematikou, jako jsou kliniky a oddělení pracovního lékařství, centra pracovního lékařství, akreditované laboratoře provádějící měření a hodnocení faktorů pracovního prostředí, vědecko- výzkumná pracoviště.

5. Pracovní úraz

5.1. Základní pojmy

Pracovním úrazem je: „poškození zdraví nebo smrt zaměstnance, došlo-li k nim nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů, při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním. Jako pracovní úraz se posuzuje též úraz, který zaměstnanec utrpěl pro plnění pracovních úkolů. Pracovním úrazem není úraz, který se zaměstnanci přihodil na cestě do zaměstnání a zpět.“ (§ 380, zákoník práce, v platném znění) (6.)

Povinností zaměstnavatele je: „vytvářet bezpečné a zdraví neohrožující pracovní prostředí a pracovní podmínky vhodnou organizací bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a přijímáním opatření k předcházení rizikům. Dále je zaměstnavatel povinen soustavně vyhledávat nebezpečné činitele a procesy pracovního prostředí a pracovních podmínek, zjišťovat jejich příčiny a zdroje. Na základě tohoto zjištění vyhledávat a hodnotit rizika a přijímat opatření k jejich odstranění a provádět taková opatření, aby v důsledku příznivějších pracovních podmínek a úrovně rozhodujících faktorů, práce dosud zařazené podle zvláštního právního předpisu jako rizikové, mohly být zařazeny do kategorie nižší. K tomu je povinen pravidelně kontrolovat úroveň bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, zejména stav výrobních a pracovních prostředků a vybavení pracovišť a úroveň rizikových faktorů pracovních podmínek a dodržovat metody a způsob zjištění a hodnocení rizikových faktorů podle zvláštního právního předpisu. Není-li možné rizika odstranit, je zaměstnavatel povinen je vyhodnotit a přijmout opatření k omezení jejich působení tak, aby ohrožení bezpečnosti a zdraví zaměstnanců bylo minimalizováno.“ (§ 102, zákoník práce, v platném znění) (6.) Za tím to účelem je zaměstnavatel povinen, dle § 104, zákoníku práce, v platném znění: „poskytnout zaměstnancům osobní ochranné pracovní prostředky. Osobní ochranné pracovní prostředky jsou ochranné prostředky, které musí chránit zaměstnance před riziky, nesmí ohrožovat jejich zdraví, nesmí bránit při výkonu práce a musí splňovat požadavky stanovené zvláštním právním předpisem - nařízení vlády č. 21/ 2003 Sb., v platném znění, kterým se stanoví technické požadavky na osobní ochranné prostředky.“ (6.)

„Dojde-li k pracovnímu úrazu, je zaměstnavatel povinen objasnit příčiny a okolnosti vzniku tohoto úrazu, za účasti zaměstnance, pokud to zdravotní stav zaměstnance dovoluje, svědků a za účasti odborové organizace nebo zástupce pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

a bez vážných důvodů neměnit stav na místě úrazu do doby objasnění příčin a okolností vzniku pracovního úrazu. Zaměstnavatel vede evidenci o všech pracovních úrazech, i když jimi nebyla způsobena pracovní neschopnost, je povinen ohlásit pracovní úraz a zaslat záznam o úrazu stanoveným orgánům a institucím.“ (§ 105, zákoník práce, v platném znění) (6.)

Práva a povinnosti zaměstnance: „zaměstnanec má právo na zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, na informace o rizicích jeho práce a na informace o opatřeních na ochranu před jejich působením a je oprávněn odmítnout výkon práce, o níž má důvodně za to, že bezprostředně a závažným způsobem ohrožuje jeho život nebo zdraví. Má právo a povinnost podílet se na vytváření bezpečného a zdraví neohrožujícího pracovního prostředí, je povinen dbát podle svých možností o svou vlastní bezpečnost, o své zdraví i zdraví fyzických osob, kterých se bezprostředně dotýká jeho jednání, případně opomenutí při práci. Dále je každý zaměstnanec povinen účastnit se školení zajišťovaných zaměstnavatelem zaměřených na bezpečnost a ochranu zdraví při práci, včetně ověření svých znalostí, podrobit se preventivním prohlídkám, vyšetřením nebo očkováním stanovenými zvláštními právními předpisy - § 37, zákona o ochraně veřejného zdraví, v platném znění, dodržovat při práci stanovené pracovní postupy, používat stanovené pracovní prostředky, osobní ochranné pracovní prostředky, nepožívat alkoholické nápoje a nezneužívat jiné návykové látky na pracovištích zaměstnavatele a v pracovní době i mimo toto pracoviště, oznamovat svému nadřízenému vedoucímu zaměstnanci nedostatky a závady na pracovišti, které ohrožují nebo by bezprostředně a závažným způsobem mohly ohrozit bezpečnost nebo zdraví zaměstnanců při práci, bezodkladně oznamovat svému nadřízenému svůj pracovní úraz, i pracovní úraz jiného zaměstnance.“ (§106, zákoník práce)(6.)

5.2. Statistické údaje

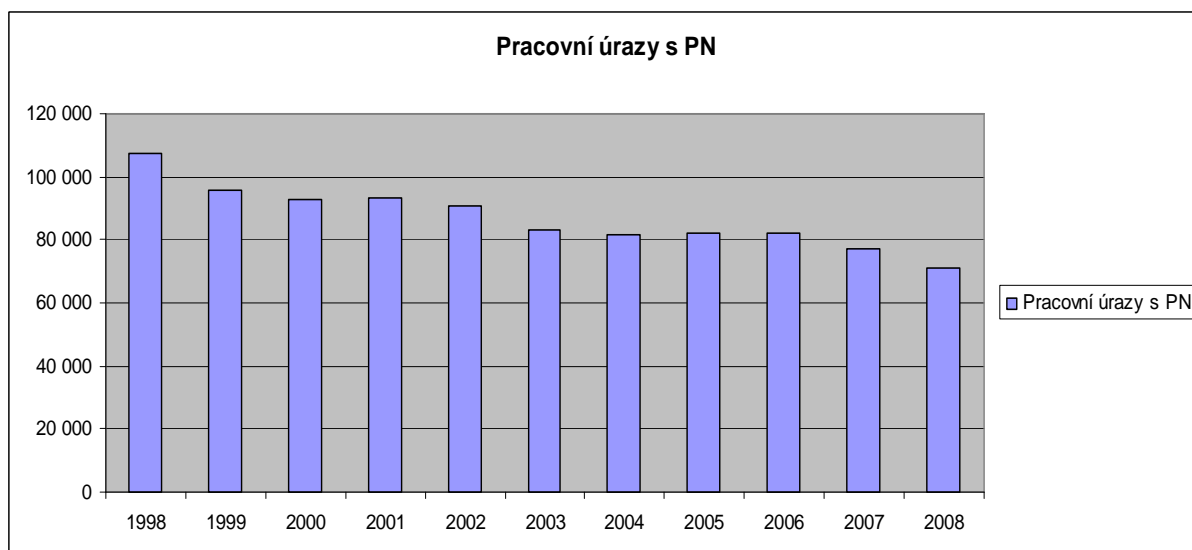
V této části byly použity statistické údaje o počtu hlášených pracovních úrazů spojených s pracovními neschopnostmi a o počtu smrtelných pracovních úrazů v letech 1998 – 2008.

Tabulka č . 1 – počet pracovních úrazů s pracovní neschopností déle jak 3 dny a smrtelné úrazy v letech 1998 – 2008

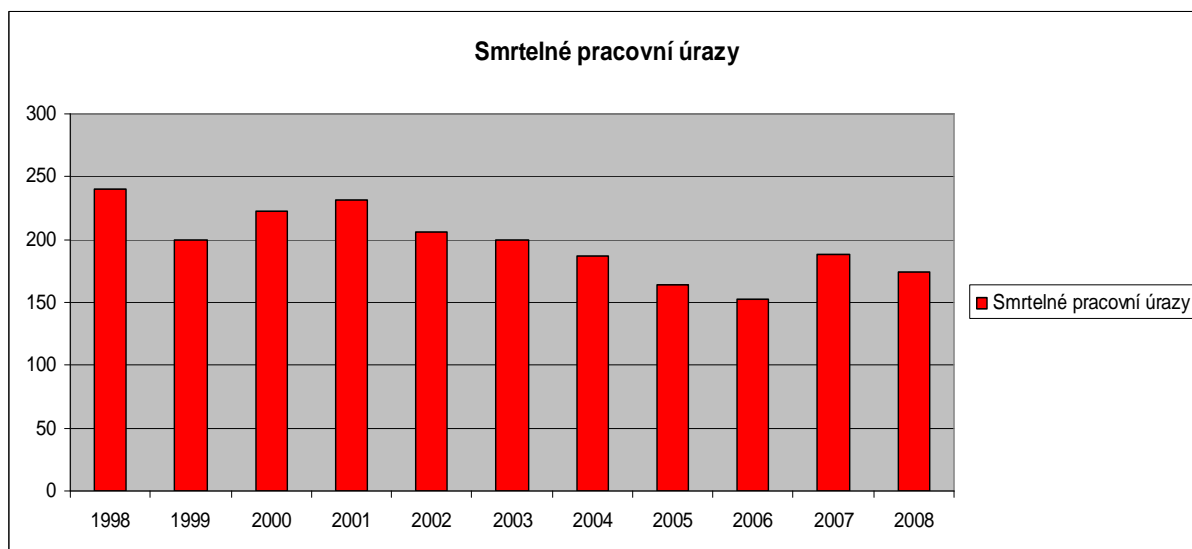
Rok	Pracovní úrazy s PN	Smrtelné pracovní úrazy
1998	107 175	240
1999	95 971	200
2000	92 906	223
2001	93 280	231
2002	90 867	206
2003	83 019	199
2004	81 688	187
2005	82 042	164
2006	82 296	152
2007	77 233	188
2008	71 281	174

Tabulka č.1 obsahuje počet hlášených pracovních úrazů následovaných pracovními neschopnostmi, trvajících více jak 3 dny v letech 1998 – 2008 a počet hlášených smrtelných pracovních úrazů ve stejném časovém období. Ve sledovaných kategoriích je dobře patrný převážně klesající trend, který by mohl být důsledkem zlepšující se kvality zajištění ochrany zdraví při práci, nicméně v oblasti pracovních úrazů s pracovní neschopností se jistě projevila i změna systému vyplácení nemocenských dávek, kdy v roce 2004 došlo ke snížení vyplácení nemocenské dávky, v prvních 3 dnech pracovní neschopnosti, z 50% na 25% denního vyměřovacího základu.

Graf č. 1 – pracovní úrazy s pracovní neschopností déle jak 3 dny v letech 1998 - 2008

Graf č. 2 – smrtelné pracovní úrazy v letech 1998 – 2008

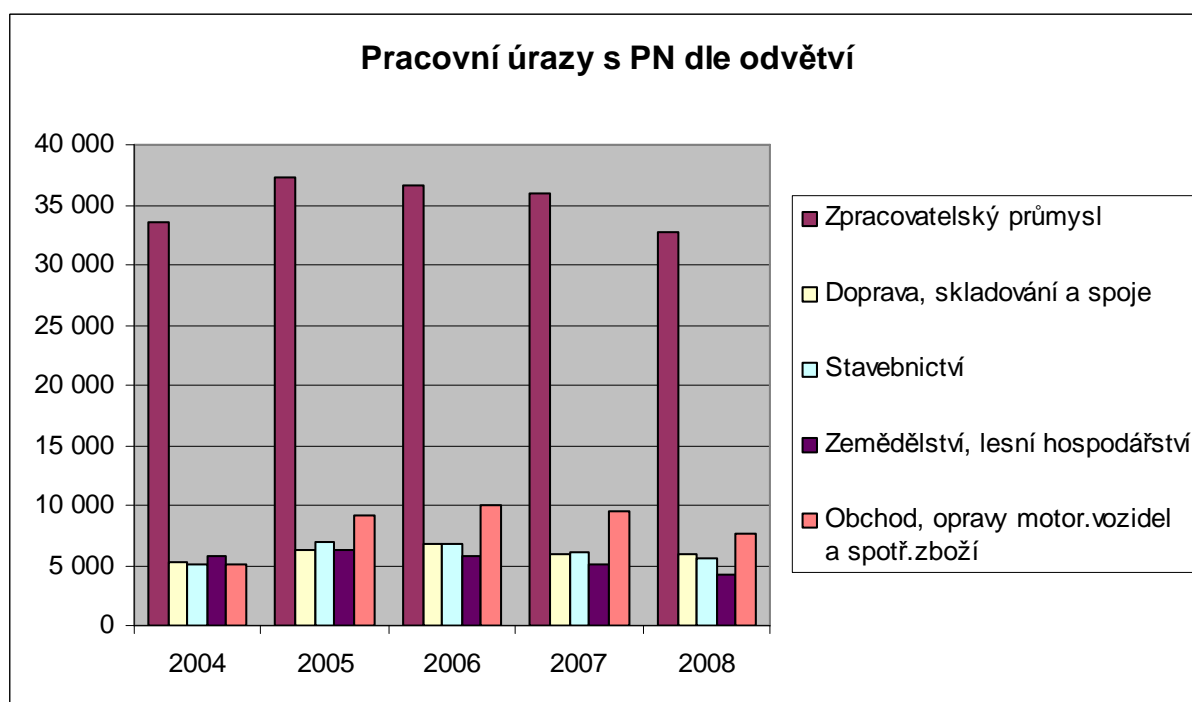
Grafy č. 1 a 2 lépe znázorňují údaje uvedené v tabulce č. 1

Tabulka č. 2 – počet pracovních úrazů s pracovní neschopností déle jak 3 dny podle odvětví v letech 2004 – 2008

Rok	2004	2005	2006	2007	2008
Zpracovatelský průmysl	33 557	37 329	36 622	35 991	32 789
Doprava, skladování a spoje	5 289	6 235	6 748	5 870	5 988
Stavebnictví	5 054	6 892	6 748	6 101	5 560
Zemědělství, lesní hospodářství	5 746	6 317	5 843	5 097	4 277
Obchod, opravy motor.vozidel a spotř.zboží	5 064	9 107	10 040	9 422	7 556

Tabulka č. 2 ukazuje počet pracovních úrazů s pracovní neschopností déle jak 3 dny v odvětvích, ve kterých se vyskytuje nejvíce pracovních úrazů. V počtu pracovních úrazů se dlouhodobě objevuje nejvíce pracovních úrazů ve zpracovatelském průmyslu.

Graf č. 3 – počet pracovních úrazů s pracovní neschopností déle jak 3 dny podle odvětví v letech 2004 - 2008

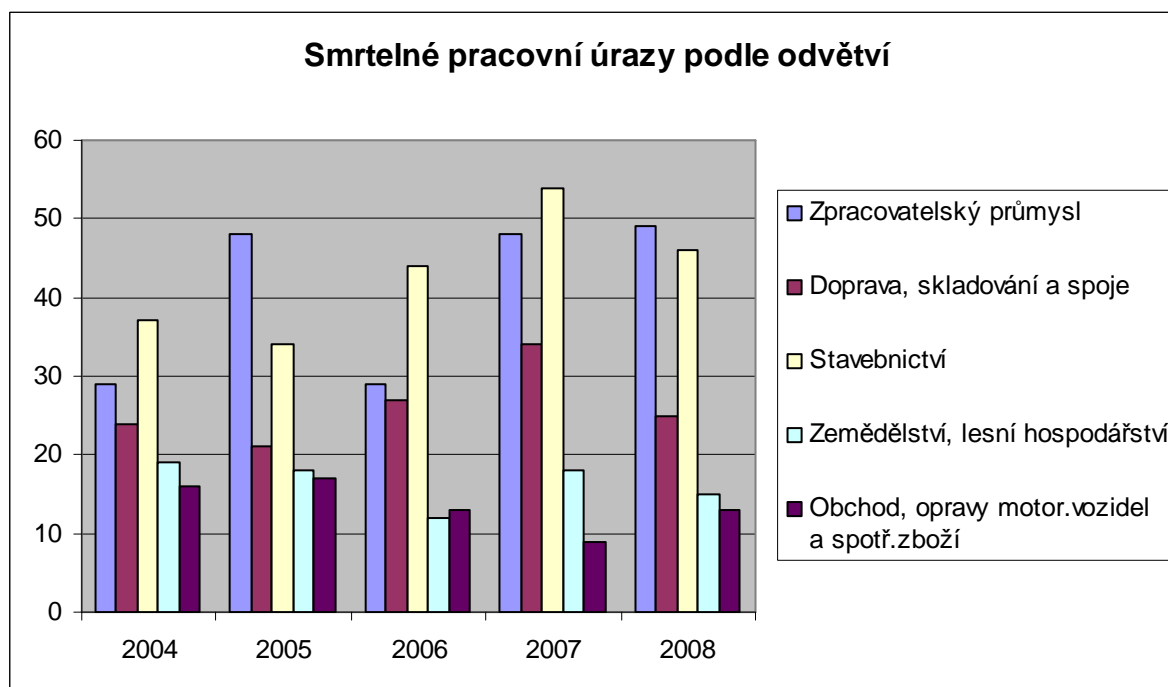
Graf č. 3 – názorně zpracovává údaje vedené v tabulce č. 2

Tabulka č. 3 – počet smrtelných úrazů podle odvětví v letech 2004 – 2008

Rok	2004	2005	2006	2007	2008
Zpracovatelský průmysl	29	48	29	48	49
Doprava, skladování a spoje	24	21	27	34	25
Stavebnictví	37	34	44	54	46
Zemědělství, lesní hospodářství	19	18	12	18	15
Obchod, opravy motor.vozidel a spotř.zboží	16	17	13	9	13

V tabulce č. 3 je uveden počet smrtelných pracovních úrazů podle odvětví, ve kterých se vyskytuje nejvíce smrtelných pracovních úrazů. Je zřejmé, že na celkové úmrtnosti pro pracovní úraz se podílí především stavebnictví a zpracovatelský průmysl.

Graf č. 4 – počet smrtelných pracovních úrazů podle odvětví v letech 2004 - 2008

Graf č. 4 – přehledně znázorňuje údaje uvedené v tabulce č. 3

6. Profesionální onemocnění

6.1. Základní pojmy

Profesionální onemocnění je možné rozdělit do 3 kategorií. Jsou to:

- Nemoci z povolání
- Ohrožení nemocí z povolání
- Nemoci spojené s prací

Nemoci z povolání: „jsou nemoci vznikající nepříznivým působením chemických, fyzikálních, biologických nebo jiných škodlivých vlivů, pokud vznikly za podmínek uvedených v seznamu nemocí z povolání. Nemocí z povolání se rozumí též akutní otrava vznikající nepříznivým působením chemických látek.“ (Nařízení vlády č. 290/ 1995 Sb., v platném znění) (10.)

Nemoci z povolání jsou uvedeny v seznamu nemocí z povolání, který tvoří přílohu tohoto nařízení vlády. Seznam nemocí z povolání se skládá z šesti kapitol:

I – Nemoci z povolání způsobené chemickými látkami

II – Nemoci z povolání způsobené fyzikálními faktory

III – Nemoci z povolání týkající se dýchacích cest, plic, pohrudnice a pobřišnice

IV – Kožní nemoci z povolání

V – Přenosné a parazitární nemoci z povolání

VI – Nemoci z povolání způsobené ostatními faktory a činiteli (10.)

Vznik nemocí z povolání: „některé nemoci vznikají jen bezprostředně na pracovišti (řada akutních otrav), a to i po krátké době zaměstnání, podobně jako pracovní úraz, jiné nemoci ke svému vzniku potřebují opakovaný kontakt se škodlivinou po řadu dní, týdnů, měsíců až let (např. chronické otravy, onemocnění horních končetin z vibrací a další), některé choroby se zpravidla objevují až po několikaleté expozici (např. silikóza, uhlokopská pneumokonióza), nádory vyvolané prací s karcinogeny (např. azbest, benzen, vinylchlorid, ionizující záření) mohou být zjištěny až o desítky let později.“ (1.)

Uznání nemocí z povolání se řídí vyhláškou č. 342/ 1997 Sb., v platném znění, která stanoví, že: „uznání nemocí z povolání provádějí zdravotnická zařízení uvedená v příloze této vyhlášky a to na základě posouzení zdravotnickým zařízením, jehož součástí je oddělení nebo klinika nemocí z povolání nebo pracovního lékařství.“ (§1) (11.) „Pracovně lékařské pracoviště posuzuje onemocnění , u něhož vzniklo podezření, že se jedná o nemoc z povolání , z podnětu ošetřujícího lékaře, nebo fyzické osoby trpící onemocněním. Příslušné pracovně

lékařské pracoviště provádí posouzení onemocnění na základě zjištění zdravotního stavu před vznikem onemocnění, výsledků lékařských vyšetření a dále na základě ověření podmínek vzniku onemocnění. Podmínky vzniku onemocnění prověřuje převážně krajská hygienická stanice. Po posouzení onemocnění příslušné pracovně lékařské pracoviště postoupí případ k ověření závěru posouzení onemocnění a k vydání lékařského posudku středisku nemocí z povolání, v jehož územním obvodu má sídlo.“ (§2) (11.)

„Po ověření závěrů posouzení onemocnění vydá příslušné středisko nemocí z povolání posudek, kterým se uznává nemoc z povolání a jeho stejnopis zašle osobě trpící nemocí z povolání, osobě, pro kterou v souvislosti s vydáním tohoto posudku vyplývají povinnosti (zaměstnavatel) a příslušnému pracovně lékařskému pracovišti.“ (§3) (11.)

„Zjistí-li se na základě nového vyšetření, že osoba, jejíž onemocnění bylo uznáno za nemoc z povolání, již netrpí touto nemocí, příslušné středisko nemocí z povolání vydá nový posudek, kterým se **ukončuje trvání nemoci z povolání**.“ (§7) (11.)

Povinnosti zaměstnavatele: „zaměstnavatel je povinen převést zaměstnance na jinou práci, pozbyl-li zaměstnanec vzhledem ke svému zdravotnímu stavu podle lékařského posudku vydaného zařízením závodní preventivní péče nebo rozhodnutí příslušného správního úřadu, který lékařský posudek přezkoumává, dlouhodobě způsobilosti konat dále dosavadní práci a dále nesmí-li podle lékařského posudku dále konat dosavadní práci pro pracovní úraz, onemocnění z povolání nebo pro ohrožení touto nemocí, anebo dosáhl-li na pracovišti určeném rozhodnutím příslušného orgánu ochrany veřejného zdraví nejvyšší přípustné expozice.“ (§41, Zákoník práce, v platném znění) (6.)

„Odpadnou-li důvody, pro které byl zaměstnanec převeden na jinou práci, zaměstnavatel zařadí zaměstnance podle pracovní smlouvy, nedohodne-li se s ním na změně pracovní smlouvy.“ (§44, Zákoník práce, v platném znění) (6.)

Dopady pro zaměstnance: „po prodělání některých nemocí z povolání a jejich vyléčení se zaměstnanec může vrátit k profesi, při které nemoc z povolání vznikla (některé průmyslové otravy, infekční nemoci). U řady nemocí z povolání se předpokládá určitá individuální dispozice ke vzniku nemoci, takoví zaměstnanci proto nemohou svou původní profesi vykonávat, i když nemají klinické příznaky nemoci (alergické nemoci dýchacího systému, alergická onemocnění kůže, onemocnění z vibrací a další).“ (1.)

Ohrožení nemocí z povolání: „ohrožením nemocí z povolání se rozumí takové změny zdravotního stavu, jež vznikly při výkonu práce nepříznivým působením podmínek, za nichž vznikají nemoci z povolání, avšak nedosahují takového stupně poškození zdravotního stavu,

který lze posoudit jako nemoc z povolání a další výkon práce za stejných podmínek by vedl ke vzniku nemoci z povolání.“ (§ 347, Zákoník práce, v platném znění) (6.)

„Pro **uznání ohrožení nemocí z povolání** platí obdobná pravidla jako pro nemoc z povolání. Vývoj ohrožení nemocí z povolání závisí především na druhu onemocnění. Po vyřazení z expozice je někdy možné kompletní vyléčení, ale také rozvoj do nemoci z povolání.

Povinnosti zaměstnavatele – zaměstnavatel musí respektovat doporučení lékaře o přeřazení pracovníka ze zdravotních důvodů.

Dopady pro zaměstnance – zaměstnanec musí zpravidla přestat vykonávat svou profesi (přechodně nebo trvale). Podle typu onemocnění může za určitých podmínek zůstat na svém pracovišti, pokud není vystaven působení škodliviny, která poškození jeho zdraví vyvolala.“ (1.)

Nemoci spojené s prací: „jsou onemocnění, o kterých se sice ví, že se u osob vykonávajících určitou práci vyskytují významně častěji než u ostatní srovnatelné populace, přesto však nelze dávat jejich vznik či rozvoj do příčinné souvislosti s prací (nelze je považovat za nemoci z povolání podle platné legislativy). Na vzniku a rozvoji nemoci se většinou podílejí rozhodující měrou vlivy obecné, mimopracovní a jejich působení tak nelze dobře odlišit od působení pracovních vlivů. Přestože jsou nemoci spojené s prací významně ovlivňovány, případně zhoršovány prací (chronický zánět průdušek, onemocnění páteře, psychické poruchy a další), jsou nemocemi obecnými a neprovádí se u nich ani sociální, ani finanční odškodnění jako u nemocí z povolání.“ (1.)

6.2. Rizikové faktory pracovního prostředí

Rizikovým faktorům pracovního prostředí se věnuje především **nařízení vlády č. 361/ 2007 Sb.**, kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, v platném znění.

„Toto nařízení zpracovává příslušné předpisy Evropských společenství a upravuje rizikové faktory pracovních podmínek, jejich členění, hygienické limity, metody a způsob jejich zjišťování, způsob hodnocení rizikových faktorů z hlediska ochrany zdraví zaměstnance, minimální rozsah opatření k ochraně zdraví zaměstnance, podmínky poskytování osobních ochranných pomůcek atd.“ (§1) (12.)

„Rizikové faktory vznikající v důsledku nepříznivých mikroklimatických podmínek se člení na zátěž teplem a zátěž chladem; chemické faktory se člení na chemické faktory obecně, olovo, chemické karcinogeny, mutageny, látky toxické pro reprodukci, azbest a pracovní

procesy s rizikem chemické karcinogenity; biologické činitele; fyzická zátěž se člení na celkovou fyzickou zátěž, lokální svalovou zátěž, pracovní polohy a ruční manipulaci s břemeny. Fyzikální faktory hluk vibrace, neionizující záření a ionizující záření, jejich hygienické limity, způsob jejich zjišťování a hodnocení a minimální rozsah opatření k ochraně zdraví zaměstnance vystaveného těmto fyzikálním faktorům upravují zvláštní právní předpisy – **zákon č. 18/ 1997 Sb.**, o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon), v platném znění, **nařízení vlády č. 480/ 2000 Sb.**, o ochraně před neionizujícím zářením, v platném znění a **nařízení vlády č. 148/ 2006 Sb.**, o ochraně před nepříznivými účinky hluku a vibrací, v platném znění.“ (§2 nařízení vlády č. 361/ 2007 Sb. v platném znění) (12.)

Hodnocení rizika při práci má čtyři základní kroky:

1. Určení nebezpečnosti – zahrnuje sběr a vyhodnocení dat o možných typech poškození zdraví, která mohou být vyvolána danou látkou (faktorem) a o podmínkách expozice, za kterých k těmto poškozením dochází. K tomuto účelu je využíváno dat získaných v epidemiologických studiích, pokusech na dobrovolnících, z analýz havarijních situací, z pokusů na laboratorních zvířatech, na izolovaných orgánech, tkáních, izolovaných buňkách a buněčných systémech, i z analýz vztahů mezi strukturou látek a jejich biologickými účinky.
2. Vyhodnocení vztahu mezi dávkou a odpovědí – popisuje kvantitativní vztahy mezi dávkou a rozsahem nepříznivého účinku (poškození, nemoc).
3. Hodnocení expozice – popisuje zdroje, cesty, velikost, četnost a trvání expozice dané populace sledovanému faktoru.
4. Charakterizace rizika – zahrnuje integraci dat získaných v předchozích krocích a vede k určení pravděpodobnosti, s jakou dojde k některému z možných poškození zdraví.

„Řízení (management) rizika je přijetí odpovídajících opatření k odstranění rizika nebo snížení jeho míry na přijatelnou úroveň na základě provedeného hodnocení rizika včetně kontroly účinnosti přijatých opatření a informování zaměstnanců o riziku.“ (1.)

Úkoly pracovnílékařské služby v hodnocení rizika: „kvalifikovaný pracovní lékař pomáhá zaměstnavateli vypracovat dokument hodnocení rizik, čímž je zaručeno, že budou zohledněna i biomedicínská hlediska při hodnocení rizik. Základním předpokladem kvalitního výkonu pracovnílékařských služeb jsou na straně jedné znalosti konkrétních pracovních podmínek na pracovišti a nároků, které na konkrétního pracovníka klade práce, kterou vykonává nebo má vykonávat a na straně druhé znalost zdravotního stavu pracovníka.“ (1.)

6.3. Závodní preventivní péče

Podle **zákona č. 20/ 1996 Sb., o péči o zdraví lidu**, v platném znění: „závodní preventivní péče zabezpečuje ve spolupráci se zaměstnavatelem prevenci včetně ochrany zdraví zaměstnanců před nemocemi z povolání a jinými poškozeními zdraví z práce a prevenci úrazů.“ (§ 18a) (8.)

„Zařízení závodní preventivní péče provádějí odbornou poradní činnost v otázkách ochrany a podpory zdraví a sociální pohody zaměstnanců, pravidelně kontrolují pracoviště podniků, zjišťují vlivy práce a pracovních podmínek na člověka při práci, vykonávají preventivní lékařské prohlídky zaměstnanců, zajišťují poskytnutí první pomoci zaměstnancům, spolupracují s příslušným orgánem ochrany veřejného zdraví a podílejí se na výcviku a výchově v oblasti ochrany a podpory zdraví.“ (§ 35a) (8.)

Podrobněji se úkolům závodní preventivní péče věnuje **vyhláška ministerstva zahraničních věcí č. 145/ 1988 Sb., o úmluvě o závodních zdravotních službách**, v platném znění, především článek 5, který říká, že povinností závodní zdravotní služby je:

1. stanovit a vyhodnocovat nebezpečí, která ohrožují zdraví na pracovišti;
2. dohlížet na činitele v pracovním prostředí a pracovní zvyklosti, které mohou ovlivňovat zdraví pracovníků, včetně hygienických zařízení, závodních jídelen a ubytoven, pokud tato zařízení obstarává zaměstnavatel;
3. poskytovat poradenství o plánování a organizování práce, včetně uspořádání pracovišť, o výběru, údržbě a stavu strojů a jiného zařízení a o látkách, jichž se užívá při práci;
4. účastnit se na vypracování programů zlepšování pracovní praxe a zkoušek a vyhodnocování nových zařízení ze zdravotního hlediska;
5. poskytovat poradenství o zdraví, bezpečnosti a hygieně při práci a ergonomii a individuálních a hromadných ochranných pomůckách;
6. dohlížet na zdraví pracovníků v souvislosti s prací;
7. podporovat přizpůsobování práce pracovníkům;
8. účastnit se na opatřeních pracovní rehabilitace;
9. spolupracovat při poskytování informací, výcviku a výchovy v oblasti zdraví a hygieny při práci a ergonomie;
10. organizovat první pomoc a ošetření v případě nouze;
11. účastnit se na rozboru pracovní úrazovosti a nemocí z povolání. (14.)

„Preventivní prohlídky pracovníků provádí lékař, s nímž má zaměstnavatel uzavřenou smlouvu o poskytování pracovnělékařské péče, tato péče je vyjmuta ze svobodné volby lékaře. Nedílnou součástí vstupních, periodických, řadových a mimořádných prohlídek je **posuzování zdravotní způsobilost k práci**. Po provedení prohlídky a obdržení všech vyžádaných laboratorních nebo jiných odborných výsledků vyšetření a na základě znalostí pracovních podmínek a zdravotní náročnosti práce (včetně nezbytnosti používání osobních ochranných pracovních prostředků) vydává lékař závodní preventivní péče lékařský posudek o zdravotní způsobilosti k práci. Tento posudek je pro zaměstnavatele závazný. Zaměstnavatel nesmí připustit, aby zaměstnanec vykonával práce zakázané a práce jejichž náročnost by neodpovídala jeho schopnostem a zdravotní způsobilosti (§ 103 zákoníku práce, v platném znění). Proti závěru posudku je možno do 15 dnů ode dne jeho prokazatelného obdržení podat odvolání – návrh na jeho přezkoumání podle ustanovení § 77 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, v platném znění a to prostřednictvím lékaře, který posudek vydal.“ (3.)

„Rozlišujeme několik druhů prohlídek v pracovně-lékařské péči (závodní preventivní péči) – vstupní, periodické, řadové, mimořádné, výstupní a následné.“ (3.)

„Vstupní prohlídka se provádí u osob ucházejících se o zaměstnání před uzavřením pracovního poměru, ale i před převedením na jinou práci nebo práci prováděnou za jiných podmínek u stejného zaměstnavatele. Správné zařazení osob na konkrétní práci do konkrétního pracovního prostředí snižuje možnost zhoršování jejich zdravotního stavu nebo možné poškození zdraví jiných osob. Zvláštní pozornost je třeba věnovat pracovníkům, kteří budou vykonávat práce spojené s určitým rizikem (např. prach, chemické noxy, hluk, vibrace, tepelná nebo chladová zátěž, ionizující a elektromagnetické záření apod.) včetně osobám vykonávajícím epidemiologicky závažné práce – potravinářství, úprava vod, hromadné ubytování, zotavovací zařízení, aj.“ (3.)

„Periodické prohlídky se provádějí **1)** u pracovníků vykonávajících podle rozhodnutí Orgánu ochrany veřejného zdraví rizikové práce tj. práce zařazené v kategorii 2R, 3 nebo 4, dále **2)** u pracujících, jejichž činnost může ohrozit zdraví spolupracovníků nebo obyvatelstva (řidič z povolání, pracovníci železnic, letci, obsluha stavebních strojů, obsluha transportního zařízení, vysokého napětí atd., pracovníci školských zařízení a sociálního zabezpečení) a **3)** u pracovníků, u nichž je vyžadována zvláštní zdravotní způsobilost (pracovníci podzemních pracovišť, důlní záchranáři, hasiči z povolání, pracující ve výškách, potápěči, aj.). Intervaly těchto pravidelných prohlídek jsou stanoveny buď obecně závaznými předpisy nebo,

v případě výkonu rizikových prací, na základě rozhodnutí orgánu ochrany veřejného zdraví. Účelem je včasné zjištění ztráty zdravotní způsobilosti k práci, omezení vystavení rizikovým faktorům a tudíž ochrana zdraví.“ (3.)

„Řadové prohlídky se provádějí u všech zaměstnanců, u nichž nejsou předepsány prohlídky periodické a to nejdéle jedenkrát za 5 let u osob do padesáti let věku a nejdéle jedenkrát za 3 roky u osob nad padesát let věku. Řadové preventivní prohlídky nejsou hrazeny z veřejného zdravotního pojištění. Cílem obou druhů prohlídek (periodická, řadová) je včasné odhalení postižení zdraví z práce nebo odhalení změn zdravotního stavu, které se neslučuje s dalším setrváním v původní profesi nebo pracovním prostředí, zaměří se na odhalení tzv. kontraindikací k práci vlivem nově vzniklých obecných onemocnění (záchvatovitá onemocnění, smyslové vady, kardiovaskulární onemocnění, psychiatrická onemocnění, aj.). Cílem preventivních prohlídek je včasné zjištění jakéhokoliv počínajícího onemocnění a jejich včasné léčení.“ (3.)

„Mimořádné prohlídky, jsou prováděny mimo termín periodické nebo řadové prohlídky na vyžádání orgánu ochrany veřejného zdraví po zjištění závažných závad na pracovišti (§ 84, zákon o ochraně veřejného zdraví, v platném znění), nebo z podnětu zaměstnavatele, zaměstnance, ošetřujícího lékaře na základě podezření, že došlo ke změně zdravotní způsobilosti k práci.“ (3.)

„Výstupní prohlídky jsou prováděny u pracovníků před ukončením pracovněprávního poměru, nebo před převedením na práci s nižší zdravotní náročností, než byla práce dosud vykonávána. Při výstupní prohlídce se zjišťují změny zdravotního stavu, které mohly být v důsledku expozice sledovanému faktoru na pracovišti.“ (3.)

„Následné prohlídky se provádí u pracovníků po pracovním vystavení škodlivinám s dlouhodobou latencí účinku, kdy je reálný předpoklad, že se zdravotní důsledky mohou manifestovat až řadu let po ukončení práce. Tyto prohlídky jsou stanoveny rozhodnutím orgánu ochrany veřejného zdraví zákon č. 258/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů a zákonem č. 18/1997 Sb.)“ (3.)

Náklady za provedení preventivní prohlídky v pracovně-lékařské péči hradí v naprosté většině zaměstnavatel (vyhl. 145/1988 Sb., v platném znění)“ (3.)

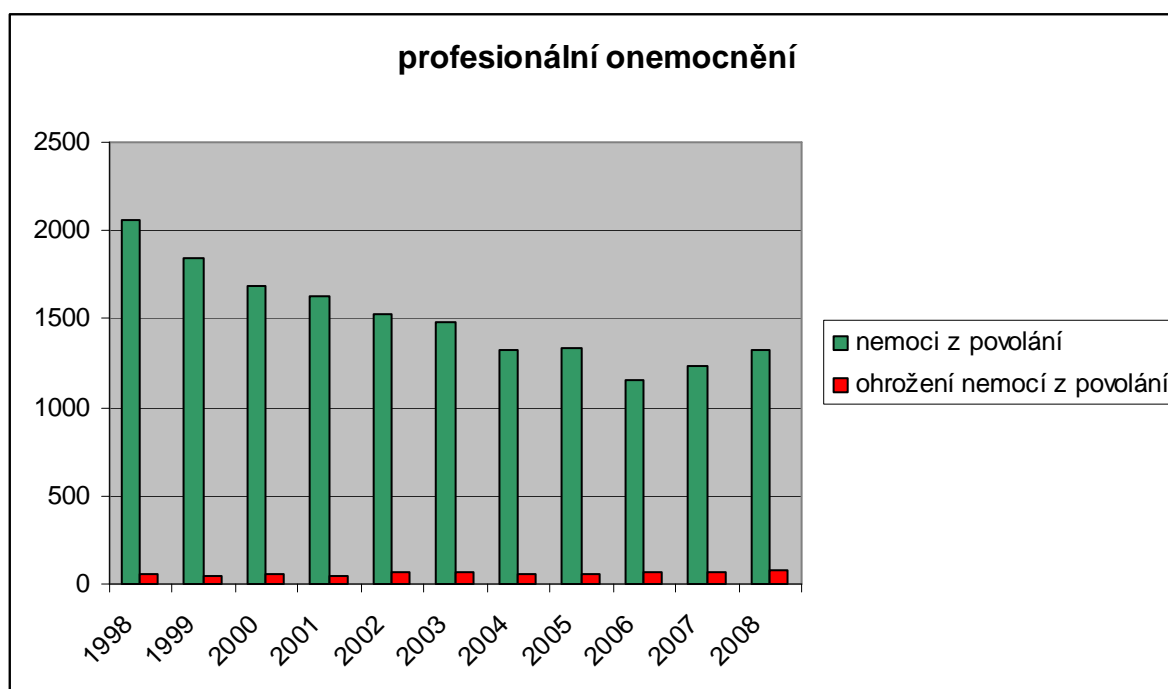
6.4. Statistické údaje

Tabulka č. 4 – počet hlášených nemocí z povolání a ohrožení nemocí z povolání v letech 1998 – 2008

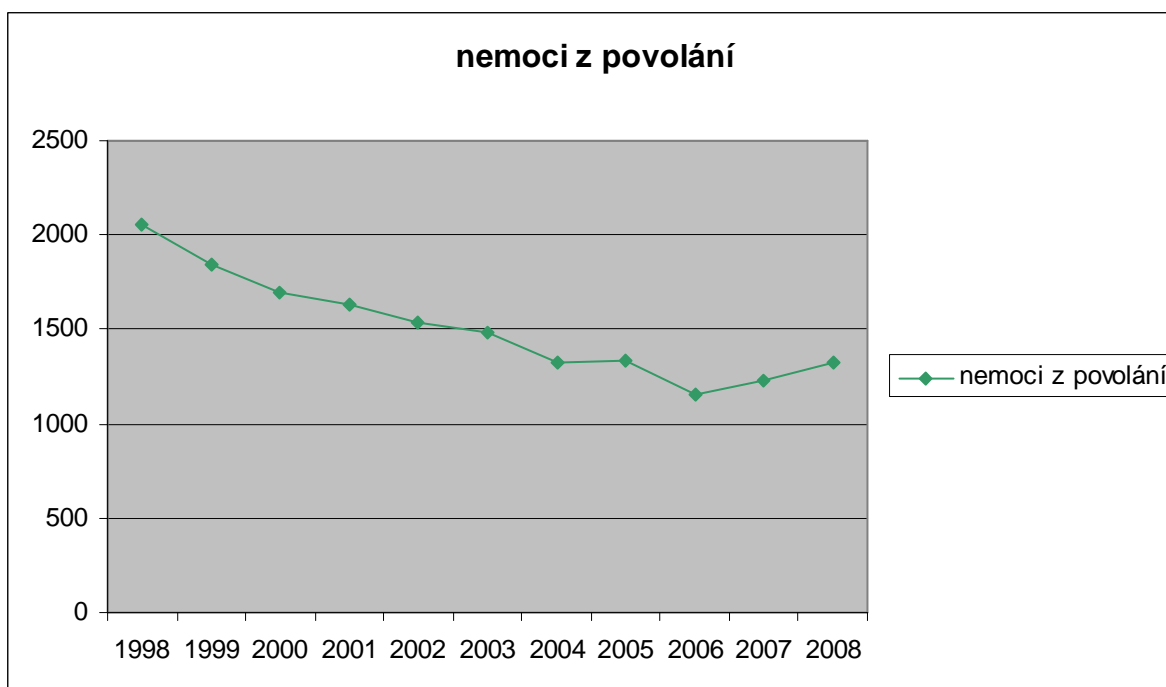
Rok	nemoci z povolání	ohrožení nemocí z povolání
1998	2054	57
1999	1845	41
2000	1691	60
2001	1627	50
2002	1531	69
2003	1486	72
2004	1329	59
2005	1340	60
2006	1150	66
2007	1228	63
2008	1327	76

Z tabulky č. 4 je zřejmé, že počet hlášených nemocí z povolání, s výjimkou posledních dvou let, spíše klesá, ovšem počet hlášených ohrožení nemocí z povolání naopak stále stoupá.

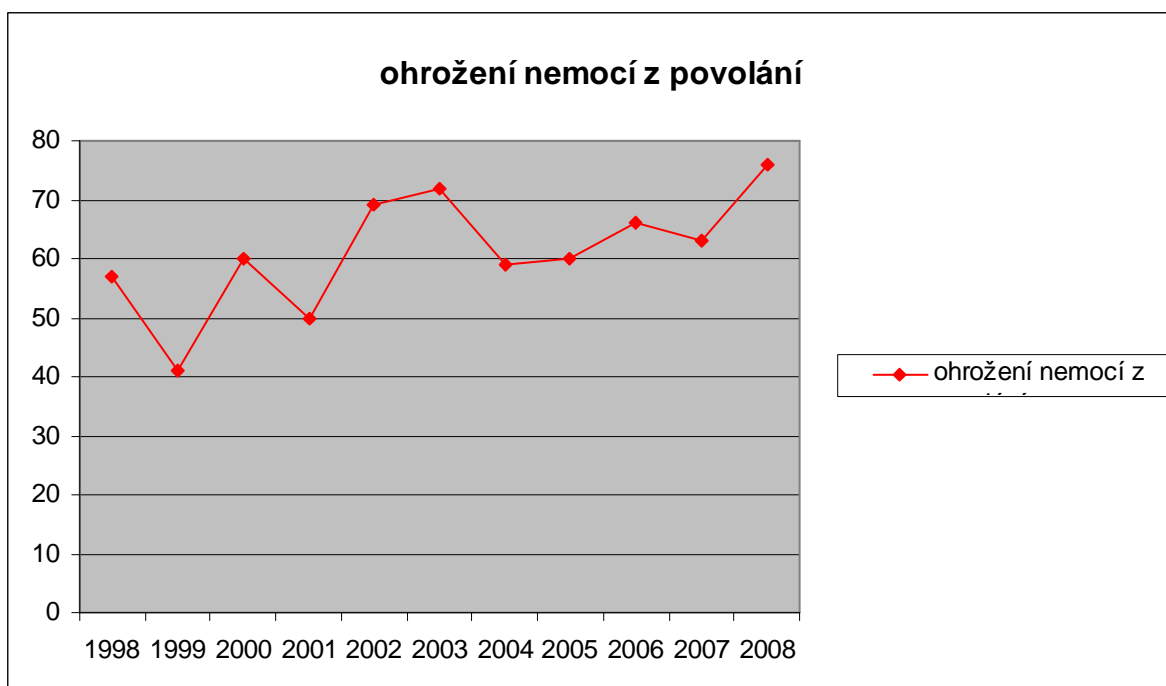
Graf č. 5 – počet hlášených nemocí z povolání a ohrožení nemocí z povolání v letech 1998 – 2008

Graf č. 6 – nemoci z povolání v letech 1998 – 2008

Graf č. 7 – ohrožení nemocí z povolání v letech 1998 - 2008

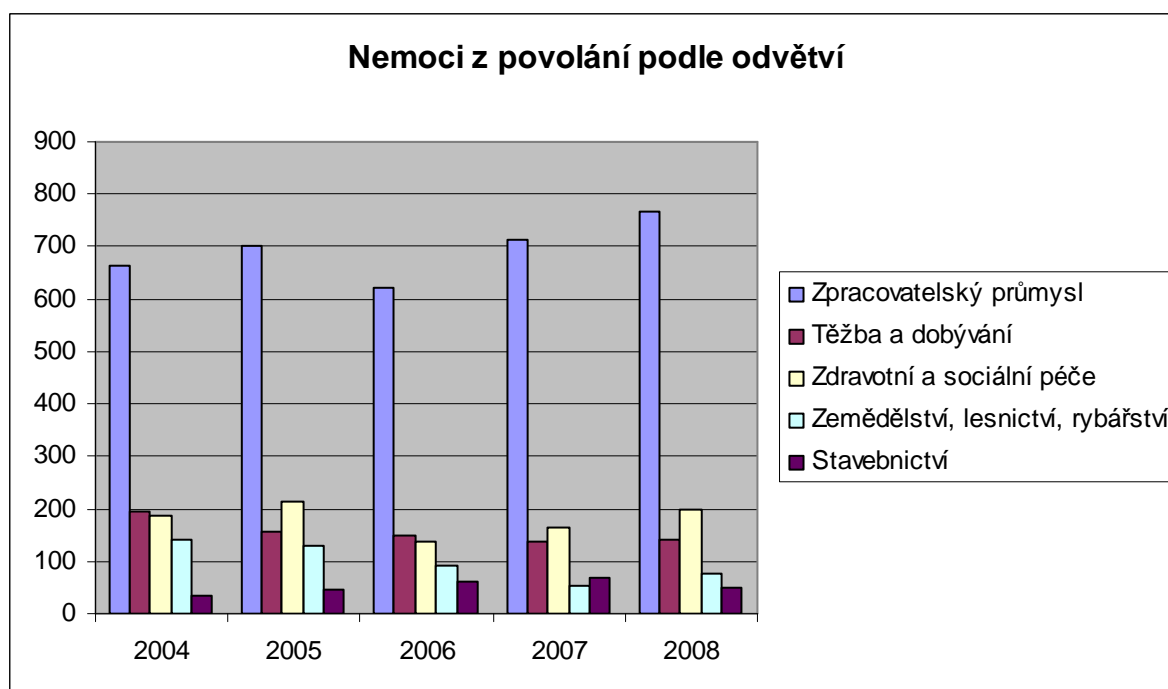
Grafy č. 5, 6, 7 názorně ukazují údaje uvedené v tabulce č. 4, v grafech č. 6 a 7 je lépe patrný časový vývoj v počtu sledovaných onemocnění.

Tabulka č. 5 – počet nemocí z povolání podle odvětví s největším počtem hlášených nemocí z povolání v letech 2004 – 2008

Rok	2004	2005	2006	2007	2008
Zpracovatelský průmysl	664	703	623	712	767
Těžba a dobývání	195	156	150	137	140
Zdravotní a sociální péče	185	214	138	163	197
Zemědělství, lesnictví, rybnářství	140	129	90	54	78
Stavebnictví	36	47	61	68	51

V tabulce č. 5 jsou uvedena odvětví, ve kterých se v minulých letech vyskytovalo nejvíce nemocí z povolání.

Graf č. 8 – počet nemocí z povolání podle odvětví v letech 2004 – 2008

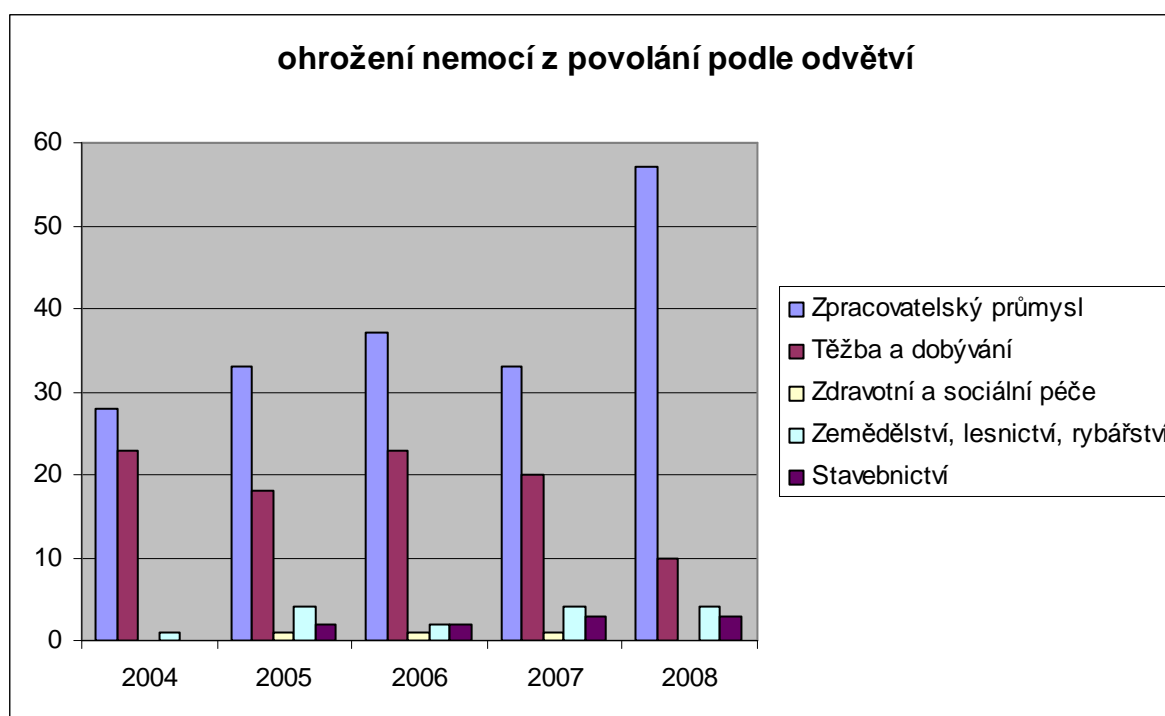
Graf č. 8 znázorňuje údaje uvedené v tabulce č. 5.

Tabulka č. 6 – počet ohrožení nemocí z povolání podle odvětví v letech 2004 – 2008

Rok	2004	2005	2006	2007	2008
Zpracovatelský průmysl	28	33	37	33	57
Těžba a dobývání	23	18	23	20	10
Zdravotní a sociální péče	0	1	1	1	0
Zemědělství, lesnictví, rybářství	1	4	2	4	4
Stavebnictví	0	2	2	3	3

V tabulce č. 6 je uveden počet ohrožení nemocí z povolání v letech 2004 – 2008 v odvětvích nejvíce ohrožených vznikem nemoci z povolání.

Graf č. 9 – počet ohrožení nemocí z povolání podle odvětví v letech 2004 – 2008

Graf č. 9 znázorňuje údaje uvedené v tabulce č. 6.

7. Odpovědnost za škodu na zdraví, náhrada škody

Podle zákoníku práce: „odpovídá zaměstnavatel zaměstnanci za škodu vzniklou pracovním úrazem, jestliže škoda vznikla při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním a za škodu vzniklou nemocí z povolání, jestliže zaměstnanec naposledy před jejím zjištěním pracoval u zaměstnavatele za podmínek za nichž vzniká nemoc z povolání, kterou byl postižen, jako nemoc z povolání se odškodňuje i nemoc vzniklá před jejím zařazením do seznamu nemocí z povolání a to od jejího zařazení do seznamu a za dobu nejvýše 3 let před jejím zařazením do seznamu.“ (§ 366, zákoník práce, v platném znění) (6.)

Zaměstnanci, který utpěl pracovní úraz nebo u něhož byla zjištěna nemoc z povolání je zaměstnavatel povinen, podle § 369 zákoníku práce, v platném znění, poskytnout náhradu za:

- a) ztrátu na výděлку
- b) bolest a ztížení společenského uplatnění
- c) účelně vynaložené náklady spojené s léčením,
- d) věcnou škodu (6.)

„Náhrada za ztrátu na výděлку po dobu pracovní neschopnosti přísluší zaměstnanci ve výši rozdílu mezi průměrným výdělkem před vznikem škody způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání a plnou výší nemocenského. Náhrada za ztrátu na výděлку přísluší zaměstnanci i při jeho další pracovní neschopnosti z důvodů téhož pracovního úrazu nebo nemoci z povolání.“ (§ 370 zákoník práce, v platném znění) (6.)

„Náhrada za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání plné nebo částečné invalidity přísluší zaměstnanci ve výši rozdílu mezi průměrným výdělkem před vznikem škody a výdělkem dosahovaným po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání s připočtením případného plného nebo částečného invalidního důchodu pobíraného z téhož důvodu. Náhrada za ztrátu na výděлку přísluší zaměstnanci i při pracovní neschopnosti z jiného důvodu, než je původní pracovní úraz nebo nemoc z povolání; za výdělek po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání se považuje výdělek, z něhož se stanoví výše nemocenského. Náhrada za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti přísluší zaměstnanci nejdéle do konce kalendářního měsíce, v němž dovršil věk 65 let nebo do data přiznání starobního důchodu z důchodového pojištění.“ (§ 371 zákoník práce, v platném znění) (6.)

„Náhrada za bolest a stížení společenského uplatnění se poskytuje zaměstnanci jednorázově.“ (§ 372 zákoník práce, v platném znění) (6.) Vyplácení této náhrady se řídí

vyhláškou č. 440/ 2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, v platném znění: „kterou se stanoví výše, do které se poskytuje náhrada za bolest a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem, nemocí z povolání nebo jiným poškozením zdraví.“ (§1) (13.) „Odškodnění bolesti se určuje podle sazeb bodového ohodnocení stanoveného v přílohách č. 1 a 3 této vyhlášky a to za bolest způsobenou škodou na zdraví, jejím léčením nebo odstraňováním jejích následků; za bolest se přitom považuje každé tělesné a duševní strádání způsobené škodou na zdraví osobě, která tuto škodu utrpěla.“ (§ 2) (13.) „Odškodnění ztížení společenského uplatnění se určuje podle sazeb bodového ohodnocení stanoveného v přílohách č. 2 a 4 této vyhlášky a to za následky škody na zdraví, které jsou trvalého rázu a mají prokazatelně nepříznivý vliv na uplatnění poškozeného v životě a ve společnosti, zejména na uspokojování jeho životních a společenských potřeb, včetně výkonu dosavadního povolání nebo přípravy na povolání, dalšího vzdělávání a možnosti uplatnit se v životě rodinném, politickém, kulturním a sportovním a to s ohledem na věk poškozeného v době vzniku škody na zdraví.“ (§ 3) (13.)

Náhrada účelně vynaložených nákladů spojených s léčením podle § 373 zákoníku práce, v platném znění. „Jde v podstatě o prokazatelně vzniklé náklady, které vnikly poškozenému nad rámec bezplatného zdravotního pojištění jak při vlastním ošetření, tak jako doplatky na léky, zvýšené náklady na některé zdravotnické pomůcky nebo prostředky, které nejsou plně hrazeny (např. speciální obuv, sluchadla apod.). Dále sem lze zahrnout zvýšené náklady na stravování, např. nákladnější jaterní dieta, dopravu na rehabilitaci po úrazu atd.“ (2.)

Náhrada věcné škody se řídí § 265 zákoníku práce, v platném znění. „Nejčastěji se jedná o bezprostřední majetkovou újmu, která vznikla zaměstnanci, jenž utpěl pracovní úraz nebo nemoc z povolání např. poškozením oděvu, obuvi, hodinek, mobilního telefonu či jiných osobních předmětů, které měl v okamžiku vzniku škodné události u sebe.“ (2.)

Druhy náhrad při úmrtí zaměstnance – zemře-li zaměstnanec následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání, je zaměstnavatel povinen, podle § 375 zákoníku práce, v platném znění, poskytnout:

- a) náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s jeho léčením,
- b) náhradu přiměřených nákladů spojených s pohřbem,
- c) náhradu nákladů na výživu pozůstalých,
- d) jednorázové odškodnění pozůstalých,
- e) náhradu věcné škody (6.)

„Podle zákoníku práce má každý zaměstnavatel, který zaměstnává alespoň jednoho zaměstnance, povinnost platit zákoné pojištění pro případ své odpovědnosti za škodu při

pracovním úrazu nebo nemoci z povolání. V případě vzniku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání má potom zaměstnavatel právo, aby za něho příslušná pojišťovna nahradila škodu, která vznikla zaměstnanci při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání, v rozsahu, v jakém za ni zaměstnavatel odpovídá podle zákoníku práce.“ (2.)

„V případě škody při nemoci z povolání, má zaměstnavatel, který škodu uhradil, právo na náhradu vůči všem zaměstnavatelům, u nichž postižený zaměstnanec pracoval za podmínek, z nichž vznikla nemoc z povolání, kterou byl postižen, a to v rozsahu odpovídajícím době, po kterou pracoval u těchto zaměstnavatelů za uvedených podmínek.“ (§ 384, zákoník práce, v platném znění) (6.)

8. Diskuze

Bezpečnost a ochrana zdraví při práci je velice široké téma, které je v legislativě České republiky podrobně a rozsáhle zpracováno ve formě zákonů, vyhlášek, nařízení vlády a dalších předpisů, ovšem ani tato rozsáhlost by neměla ani zaměstnavatele, ani zaměstnance odradit od toho, aby se s touto legislativou co nejlépe obeznámili. Stejně jako je toto téma široké, je i velmi důležité v oblasti pracovně právních vztahů.

Každý zaměstnavatel a vedoucí pracovník by měl být s platnou legislativou podrobně obeznámen a samozřejmě tyto předpisy také dodržovat. Měl by důsledně dbát na dodržování pravidel bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a seznámit s nimi i všechny své zaměstnance. Je v nejlepším zájmu zaměstnavatelů dbát na to, aby pracoviště, veškeré přístroje, ochranné pracovní pomůcky a veškerý materiál používaný při práci vyhovoval platným předpisům a normám, měl by důsledně dbát na to, aby všichni zaměstnanci byli řádně vyškoleni a aby veškerá pravidla v oblasti bezpečnosti zdraví při práci za všech okolností dodržovali. Samozřejmostí by měla být i pravidelná údržba, popřípadě obměna všech pracovních nástrojů a pomůcek. I když se proces náhrady starších technologií za nové, modernější a bezpečnější může zdát velkou a, pro některé, třeba i nepotřebnou investicí, každá taková investice se zaměstnavateli vrátí v podobě zdravých a dobře pracujících zaměstnanců a v celorepublikovém měřítku se jistě velmi pozitivně projeví v oblasti ekonomické, zdravotní i sociální.

Také sami zaměstnanci by měli vyvinout svou vlastní iniciativu a aktivně se zajímat o bezpečnost na svém pracovišti, podílet se na odhalování nedostatků v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a jejich odstraňování. V zájmu vlastního zdraví se seznámit se všemi riziky svého pracoviště a se všemi možnostmi, jak tato rizika minimalizovat nebo úplně odstranit. Neměli by své zdraví ohrožovat svou nezodpovědností, jako např. úmyslné porušování pravidel při používání ochranných pracovních pomůcek. Protože některá poškození zdraví se mohou projevit až za mnoho let, mohou některým pracovníkům pravidla bezpečnosti práce připadat zbytečná a přehnaná, nicméně následky mohou být fatální.

Velmi důležitou roli v bezpečnosti a ochraně zdraví při práci hraje lékař závodní preventivní péče. I ten by měl být podrobně seznámen jak s platnou legislativou, tak s podmínkami na pracovišti, se všemi rizikovými faktory daného podniku a samozřejmě také se zdravotním stavem všech zaměstnanců, aby byl schopen zabránit, popřípadě včas odhalit veškerá poškození z draví z práce.

Ze statistických údajů, použitých v této práci, je zřejmé, že počet pracovních úrazů i nemocí z povolání v posledních letech spíše klesá. To je jistě pozitivní zjištění, ale myslím, že je velmi těžké posoudit, do jaké míry se na tomto poklesu podílí samotné zlepšování v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Podle mého názoru se na tomto poklesu velmi významně podílí i spousta jiných faktorů, jako jsou změny ve vyplácení nemocenských dávek, které mohou u některých pracovníků vést k tomu, že úmyslně zlehčují nebo zatajují své zdravotní problémy a oddalují návštěvu lékaře, z obavy ze ztráty na výdělku nebo i ze strachu, že ztratí zaměstnání.

Další velká změna, která mohla významně ovlivnit počty poškození zdraví z práce se, dle mého názoru, udála po našem vstupu do Evropské unie, kdy spousta pracovníků odešla za prací do zahraničí a to ve velkém počtu právě z odvětví jako je stavebnictví a zpracovatelský průmysl, ve kterých se tradičně objevuje nejvíce pracovních úrazů a nemocí z povolání a tito pracovníci, projeví-li se poškození zdraví z práce v zahraničí, mohou snadno uniknout statistickému sledování v České republice. Podobný problém pak nastává s pracovníky, především ze zemí východní Evropy, kteří ve velké počtu přicházejí pracovat do České republiky, opět v odvětvích jako např. stavebnictví, tito pracovníci zde často pracují nelegálně, bez pracovního povolení a bez řádného zdravotního pojištění a projeví-li se u nich pracovní úraz nebo nemoc z povolání, nejsou řádně nahlášeny a zaznamenány.

Těmto problémům by tedy měla být věnována zvýšená pozornost při kontrolách, které provádí orgány ochrany veřejného zdraví a orgány inspekce práce.

9. Závěr

Tato diplomová práce je věnována bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, především legislativě ČR, která se touto problematikou zabývá. V české legislativě má tato problematika již tradičně své pevné místo a poměrně rozsáhle se věnuje všem aspektům pracovního prostředí, rizikovým faktorů, které mohou způsobit poškození zdraví z práce a přesně specifikuje práva a povinnosti zaměstnavatelů i zaměstnanců v této oblasti.

Základ legislativy v České republice tvoří zákon č. 262/ 2006 Sb., zákoník práce, v platném znění, dále zákon č. 20/ 1966 Sb., o péči o zdraví lidu, v platném znění, zákon č. 258/ 2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, v platném znění, vyhláška č. 432/ 2003 Sb., o kategorizaci prací, v platném znění, zákon č. 251/ 2005 Sb., o inspekci práce, zákon č. 309/ 2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, v platném znění, nařízení vlády č. 361/ 2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, v platném znění, vyhláška č. 342/ 1997 Sb., kterou se stanoví postup při uznávání nemocí z povolání, v platném znění, vyhláška č. 440/ 2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, v platném znění a další.

Z této legislativy vychází tato diplomová práce a je povinností všech zaměstnavatelů být podrobně seznámen s touto legislativou, průběžně sledovat všechny změny předpisů v této oblasti, pořádat školení svých zaměstnanců, kde budou i oni seznámeni se všemi předpisy a samozřejmě na svém pracovišti tato pravidla uplatňovat a dohlížet na jejich přesné dodržování.

V oblasti dohledu nad dodržováním platné legislativy v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci pak hrají hlavní roli orgány ochrany veřejného zdraví, jako jsou hygienické stanice, krajské úřady, ministerstvo zdravotnictví a orgány inspekce práce, protože jen důsledné a pravidelné kontroly a v případě zjištění nedostatků a pochybení udělení sankcí, mohou zajistit, aby zaměstnavatelé a sami zaměstnanci svou nezodpovědností, nebo snahou ušetřit, neohrožovali své zdraví.

Jako ve všech medicínských oborech má i v oblasti bezpečnosti a zdraví při práci hlavní roli prevence. Prevence je také základním úkolem lékařů závodní preventivní péče. Tito lékaři musí být rovněž seznámeni s platnou legislativou a odhalovat všechna rizika pracovního prostředí, která mohou ohrozit zdraví zaměstnanců a v neposlední řadě dbát na dodržování všech předepsaných preventivních prohlídek.

10. Souhrn

Bezpečnost a ochrana zdraví při práci je oblast, které je nutno věnovat ve společnosti velkou pozornost, protože každé poškození zdraví z práce má velké důsledky zdravotní, sociální i ekonomické.

Zajištění této bezpečnosti se v České republice věnují především lékaři závodní preventivní péče, orgány ochrany veřejného zdraví a inspekce práce a dále sami zaměstnavatelé a zaměstnanci. Tito všichni musí být seznámeni s platnou legislativou a především si být vědomi všech následků plynoucích z porušení předpisů týkajících se bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ať už jsou to následky zdravotní – pracovní úrazy a nemoci z povolání, následky finanční – sankce, za porušení předpisů, vyplácení odškodného postiženým zaměstnancům atd.

Ze statistických údajů je zřejmé, že nejvíce riziková odvětví v oblasti pracovních úrazů jsou zpracovatelský průmysl; stavebnictví; doprava, skladování a spoje; zemědělství a lesnictví; obchod, opravy motorových vozidel a spotřebního zboží a v oblasti profesionálních onemocnění je to zpracovatelský průmysl; těžba a dobývání; zdravotní a sociální péče; zemědělství a lesnictví; stavebnictví a proto je těmto odvětvím nutné věnovat zvýšenou pozornost v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

11. Summary

Health and safety at work is an area that should be paid great attention in society, because any damage to health from work has a strong impact health, social and economic.

Ensuring the security of the Czech Republic mainly practiced by doctors company preventive care, the protection of public health and inspections of work and employers and employees themselves. They all must be familiar with current legislation and in particular to be aware of all the consequences arising from violation of provisions relating to health and safety at work, whether it be health consequences - industrial accidents and occupational diseases, the financial consequences - the penalties for infringement , payment of compensation to affected employees, etc.

From statistical data it is clear that the greatest risk of occupational accidents in the area are manufacturing, construction, transport, storage and communication, agriculture and forestry, trade, repair of motor vehicles and consumer goods and professional disease is to manufacturing, mining and quarrying ; health and social care, agriculture and forestry, construction, and it is these industries need to pay greater attention to the health and safety at work.

12. Literatura

1. Tuček, Milan; Cikrt, Miroslav; Pelclová, Daniela; Pracovní lékařství pro praxi, 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2005, 344 s.,
2. Kolektiv autorů; Pracovní lékařství, základy primární pracovnělékařské péče; 1. vydání, Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, 2005, 338 s.,
3. Šváblová, Květa; Dlouhá, Beatrice; Lebedová, Jindřiška; Preventivní prohlídky pracovníků, 2008, dostupný z <http://www.szu.cz/tema/pracovni-prostredi/preventivni-prohlidky-pracovniku-1>,
4. Kolektiv autorů; Statistika pracovních úrazů v ČR, 1998 – 2008, dostupný z http://www.bozpinfo.cz/knihovna-bozp/citarna/clanky/statistika_pu/,
5. Kolektiv autorů; Nemoci z povolání a ohrožení nemocí z povolání v ČR, 1998 – 2008, dostupný z <http://www.szu.cz/publikace/data/nemoci-z-povolani-a-ohrozeni-nemoci-z-povolani-v-ceske-republice>,
6. zákon č. 262/ 2006 Sb., zákoník práce, v platném znění, dostupný z <http://www.portal.gov.cz/>
7. zákon č. 258/ 2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, v platném znění, dostupný z <http://www.portal.gov.cz/>
8. zákon č. 20/ 1996 Sb., o péči o zdraví lidu, v platném znění, dostupný z <http://www.potal.gov.cz/>
9. zákon č. 251/ 2005 Sb., o inspekci práce, v platném znění, dostupný z <http://www.portal.gov.cz/>
10. nařízení vlády č. 290/ 1995 Sb., kterým se stanoví seznam nemocí z povolání, v platném znění, dostupná z <http://www.portal.gov.cz/>
11. vyhláška č. 342/ 1997 Sb., kterou se stanoví postup při uznávání nemocí z povolání, v platném znění, dostupná z <http://www.portal.gov.cz/>
12. nařízení vlády č. 361/ 2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, v platném znění, dostupné z <http://www.portal.gov.cz/>
13. vyhláška č. 440/ 2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, v platném znění, dostupná z <http://www.portal.gov.cz/>
14. vyhláška č. 145/ 1998 Sb., o úmluvě o závodních zdravotních službách, v platném znění, dostupná z <http://www.portal.gov.cz/>